

DOCUMENT DE ANALIZĂ ȘI PROGNOZĂ ECONOMICĂ NR. 7/2012

DATA: 17/12/2012

POATE OARE REDUCEREA EXPORTURILOR MOLDOVEI SPRE UE DIN 2012 SĂ AFECTEZE PROCESUL DE NEGOCIERI PENTRU CREAREA ZONEI DE LIBER SCHIMB APROFUNDAT ȘI CUPRINZĂTOR? PROGNOZE PENTRU 2013

ADRIAN LUPUȘOR

În acest studiu identificăm cauzele dinamicii mult mai negative a exporturilor Moldovei spre UE în comparație cu alte piețe pe parcursul anului 2012. În baza unui model gravitațional testăm dacă tendința respectivă este determinată preponderent de repercusiunile crizei din această regiune sau cauza ține mai mult de erodarea competitivității exporturilor moldovenești pe piața comunitară. Conform rezultatelor estimărilor, efectul crizei economice din UE prevalează, iar nivelul de integrare al exportatorilor moldoveni în economia comunitară, pe parcursul ultimilor ani, din contra, a crescut substanțial. Prin urmare, dinamica negativă observată recent în exporturile Moldovei spre UE nu ar trebui să periclitizeze în nici un fel negocierile privind constituirea Zonei de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător. Evident, problema competitivității produselor moldovenești încă persistă, iar creșterea dependenței exportatorilor moldoveni de economia UE implică și anumite riscuri pe fondul crizei economice curente din această regiune. În vederea minimizării costurilor și a maximizării beneficiilor în urma acestui proces este necesară o modernizare substanțială a economiei moldovenești.

Raportul apare cu sprijinul financiar al Fundației Soros-Moldova în cadrul proiectului „Relațiile UE - Moldova – Monitorizarea Progresului în contextul Politicii Europene de Vecinătate” implementat de Asociația pentru Democrație Participativă „ADEPT” și Centrul Analitic Independent „Expert-Grup”

Notă: afirmațiile, opiniile și concluziile din acest document aparțin autorilor și nu sunt în mod necesar împărtășite de organizația finanțatoare

Cuprins

Sumar executiv	4
Introducere	5
Regulile de joc în comerțul bilateral dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova	6
Oscilarea comerțului între UE și CSI. Ce schimbări majore a adus anul 2012?	8
Cât de integrată economic cu UE este Moldova acum față de anii precedenți? Estimări econometrice.....	12
La ce trebuie să ne așteptăm în viitorul apropiat? Prognoze privind exportul spre UE și CSI	15
Concluzii și recomandări de politici.....	18

SUMAR EXECUTIV

Scopul studiului constă în identificarea cauzelor care au determinat dinamica mult mai negativă a exporturilor Moldovei spre UE în comparație cu alte piețe pe parcursul anului 2012. În baza unui model gravitațional al comerțului exterior al Moldovei, testăm dacă tendința respectivă a fost determinată preponderent de repercusiunile crizei din această regiune sau cauza ține mai mult de erodarea competitivității exporturilor moldovenești pe piața comunitară. Importanța interpretării corecte a acestui fenomen este importantă pentru autoritățile publice care, la moment, se află în procesul de negocieri cu UE privind constituirea Zonei de liber schimb aprofundat și cuprinzător (ZLSAC).

Conform rezultatelor estimărilor, efectul crizei economice din UE prevalează, iar nivelul de integrare al exportatorilor moldoveni în economia comunitară, pe parcursul ultimilor ani, din contra, a crescut substanțial. Prin urmare, dinamica negativă observată recent în exporturile Moldovei spre UE nu ar trebui să pericliteze în nici un fel negocierile privind constituirea ZLSAC. Mai mult decât atât, aceasta va avea efecte net pozitive pentru țara noastră, susținând comerțul bilateral care s-a dezvoltat pe parcursul ultimilor ani.

Conform prognozei derivate în baza unui model econometric structural, la finele anului curent exporturile spre UE vor diminua cu 6%-7%, în timp ce cele spre CSI vor crește cu 2%-3% față de anul precedent. Pentru anul viitor ne putem aștepta la o recuperare moderată a exporturilor, cu o creștere de circa 5%-6% spre UE și 8%-9% spre CSI, față de anul precedent.

Evident, problema competitivității produselor moldovenești încă persistă, în special din cauza adoptării anevoioase a standardelor europene de calitate și a altor probleme instituționale specifice economiei moldovenești pe parcursul întregii perioade de tranziție. Totodată, creșterea nivelului de integrare a exportatorilor moldoveni cu piața comunitară implică și anumite riscuri pe fondul crizei economice curente din această regiune. În vederea minimizării costurilor și a maximizării beneficiilor în urma acestui proces, autoritățile publice trebuie să fie mai consecvente în promovarea politicilor orientate spre îmbunătățirea substanțială a climatului investițional autohton și facilitarea transferului de know-how tehnologic în economia moldovenească. Doar în rezultatul unei modernizări substanțiale a economiei moldovenești, țara noastră va putea obține beneficii maxime în urma accelerării procesului de integrare economică cu Uniunea Europeană.

INTRODUCERE

Începând cu anul 2006 principala piață de desfacere pentru exportatorii moldoveni a fost în mod constant Uniunea Europeană. Astfel, până la finele anului 2009, peste jumătate din exporturile Moldovei erau orientate pe piața comunitară. Însă, începând cu anul 2010, ponderea UE în totalul exporturilor moldovenești a început treptat să diminueze: după primele 10 luni ale anului curent aceasta a constituit 46.5%, în timp ce în aceeași perioadă a anului precedent ponderea era de 49.3%. Mai mult decât atât, pe parcursul trimestrului 3 din 2011 pentru prima dată din ultimii 6 ani volumul exporturilor spre CSI a devansat cel spre UE. Această ranversare a situației poate fi interpretată în două moduri: (i) erodarea competitivității producătorilor moldoveni pe piața comunitară drept urmare a neconformării cu standardele înalte de calitate ale UE, sau (ii) repercusiunile mult mai pronunțate ale crizei datoriei suverane asupra economiei EU, în comparație cu CSI, care au afectat în mod corespunzător și cererea pe această piață. Dacă prevalează primul factor, problema ține de deficiențele sistemice ale economiei moldovenești și reprezintă un semnal de alarmă pentru autoritățile publice privind necesitatea dinamizării eforturilor în vederea ajustărilor instituționale și, în special, a adoptării standardelor UE de calitate. Deci, este o problemă endogenă pentru economia moldovenească și, cel mai probabil, tendința respectivă va dura un timp îndelungat, având în vedere efectul întârziat al politicilor publice. Dacă prevalează cel de-al doilea factor, situația este cauzată preponderent de factori ce nu pot fi influențați de autoritățile de la Chișinău. Deci este un șoc exogen, ceea ce înseamnă că odată cu relansarea economiei UE, aceasta își va consolida poziția drept principala piață de desfacere pentru Republica Moldova.

Necesitatea interpretării corecte a cauzelor declinului exporturilor moldovenești spre UE este crucială în contextul actualelor negocieri privind constituirea Zonei de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător (ZLSAC) dintre țara noastră și UE. Astfel, dacă în percepția autorităților această tendință este un efect al pierderii competitivității producătorilor autohtoni pe piața comunitară, atunci dinamica negocierilor și a procedurilor de constituire a ZLSAC ar putea fi încetinită pentru a asigura firmele moldovenești cu suficient timp pentru a face investițiile necesare și a-și consolida competitivitatea. Prin urmare, modul cum interpretăm acest fenomen este foarte important pentru deciziile de politici publice, dar și pentru înțelegerea obiectivă a situației curente.

În vederea identificării factorilor care au stat la baza diminuării rapide a exporturilor moldovenești spre piața comunitară, vom utiliza un model gravitațional al comerțului extern care va fi estimat pentru 2 perioade: 2007-2009 și 2010-2012 (septembrie). Acesta ne va permite să estimăm pentru ambele perioade elasticitatea cu care exporturile moldovenești spre UE se modifică în funcție de fluctuațiile economice din această zonă. Elasticitatea respectivă poate servi drept indicator care aproximează nivelul de integrare economică a exportatorilor moldoveni cu piața comunitară. Evident, aceasta ar putea varia și independent de nivelul de integrare, fiind determinată de specificul produselor exportate și

a tipurilor de contracte încheiate. Totuși, ipoteza noastră este că influența acestor factori este una minoră, deoarece structura exporturilor Moldovei spre UE nu s-a modificat esențial din 2007 până în prezent¹. Astfel, o eventuală diminuare a elasticității din ultima perioadă ar putea releva pierderea pozițiilor exportatorilor moldoveni pe piața UE drept urmare a erodării competitivității.

Această analiză econometrică a fost complementată cu evaluarea regulilor de joc care ghidează la moment comerțul bilateral dintre Moldova și Uniunea Europeană. Totodată, studiul identifică dacă dinamica negativă a exporturilor moldovenești spre piața comunitară a fost corelată și cu răcirea cererii pentru produsele importate pe piața respectivă. Mai mult decât atât, identificăm o serie de produse a căror pondere în total exporturi spre UE a diminuat, în timp ce ponderea în total exporturi spre CSI a crescut, relevând probabilitatea unei eventuale substituții a piețe comunitare cu cea a țărilor CSI.

Studiul include și prognoza exporturilor Moldovei spre UE și CSI pentru anii 2012 și 2013, care a fost elaborată în baza unui model vectorial autoregresiv structural (SVAR). Aceasta ne permite să estimăm dacă în viitorul apropiat Uniunea Europeană va redeveni sau nu principala piață de desfacere pentru exportatorii moldoveni. La final sunt prezentate principalele concluzii și recomandările-cheie pentru autorități.

REGULILE DE JOC ÎN COMERȚUL BILATERAL DINTRE UNIUNEA EUROPEANĂ ȘI REPUBLICA MOLDOVA

La moment, regimul comercial bilateral dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană este reglementat de către un sistem de Preferințe Comerciale Autonome (PCA) intrat în vigoare din luna martie 2008. Acestea a precedat schema stimulativă specială pentru dezvoltare durabilă și buna guvernare (SPG+) valabilă din ianuarie 2006 și care, la rândul ei, a fost o suplimentare a sistemului de preferințe tarifare generalizate (SPG). Extinderea preferințelor comerciale autonome a dus la eliminarea tuturor plafoanelor tarifare rămase pentru produsele industriale și a îmbunătățit substanțial accesul produselor agricole pe piața comunitară. Prin urmare, la moment, producătorii moldoveni pot exporta pe piața comunitară orice produse fără careva restricții cantitative și taxe vamale. Excepție fac unele produse agricole (ex: carne proaspătă, produse lactate, ouă de păsări, grâu, orz, porumb, zahăr, vinuri etc.)² care pot fi exportate în acest regim doar în cadrul unor limite cantitative. În acest sens, fiecărei firme exportatoare îi este atribuită anual anumite cote tarifare

¹ Principalele 5 produse (conform nomenclatorului mărfurilor) care reprezintă peste 85% din totalul exporturilor spre UE, au rămas în 2011 aceleași ca și în 2007.

² Regulamentul (CE) Nr. 55/2008 al Consiliului din 21 ianuarie 2008

reieșind din volumul de producție a acestora și/sau din capacitatea de a valorifica cota respectivă³.

Pe lângă contingentele tarifare menționate, regimul comercial dintre Moldova și UE mai implică o restricție importantă, specifică țărilor care înregistrează importante devieri de la principiile economiei de piață – Sistemul UE al prețurilor de intrare (EU Entry Price System)⁴. Acesta stipulează o serie de prețuri de intrare pentru un număr vast de fructe și legume, astfel încât dacă exportatorul intră pe piața comunitară cu un preț mai mic față de nivelul stabilit sunt aplicate taxe suplimentare. Măsura respectivă vizează protejarea producătorilor din UE împotriva eventualelor practici de dumping din partea anumitor exportatori. Totodată, Regulamentul de introducere a preferințelor comerciale autonome pentru Republica Moldova mai include și o clauză de salvagardare, conform căreia „dacă un produs originar din Moldova este importat în condiții în care cauzează sau pot cauza dificultăți grave producătorilor comunitari de produse similare sau aflate în concurență directă, taxele din Tariful Vamal Comun pot fi reintroduse în orice moment pentru acel produs”. Cu excepția acestor prevederi, producătorii moldoveni au undă verde la exportul pe piața comunitară fără careva bariere tarifare.

Este necesar de menționat că acest regim de comerț preferențial a fost acordat Republicii Moldova în mod unilateral de către UE, țara noastră păstrându-și dreptul de a menține bariere tarifare pentru o serie de produse importate din comunitatea europeană. Principalele condiționalități sunt de a nu majora taxele existente sau a nu introduce taxe noi pentru produsele importate din UE, precum și angajamentul Moldovei în direcția respectării regulilor de origine, cooperării administrative în vederea prevenirii riscurilor de fraudă și promovarea unei reforme economice eficiente. Nerespectarea obligațiilor asumate permite Comisiei europene să suspende regimul preferențial curent.

Un avantaj important pentru țara noastră, cel puțin pe termen scurt, ține de faptul că UE a înlăturat barierele tarifare pentru exportatorii autohtoni, fără a obliga autoritățile de la Chișinău să facă același lucru pentru importurile din UE. Aceasta este valabil în special pentru producătorii agricoli care beneficiază de cele mai mari măsuri de protecție în raport cu alte sectoare: quantumul mediu al taxelor vamale aplicate de Moldova în 2011 la produsele importate au fost de 10,5% la produsele agricole și 3,7% la cele non-agricole⁵. Liberalizarea asimetrică a regimului comercial dintre Moldova și Uniunea Europeană a permis exportatorilor să-și extindă prezența pe piața comunitară, în timp ce o serie de sectoare au rămas protejate pentru a face față concurenței cu producătorii europeni pe piața locală. Prin urmare, menținerea barierelor tarifare oferă suficient timp firmelor autohtone să-și ajusteze activitatea la standardele și normele europene de calitate până la eventuala liberalizare reciprocă a regimului bilateral UE-Moldova.

³ Hotărârea Guvernului nr. 262 din 07.03.2008 privind administrarea cotelor tarifare la exportul mărfurilor în Uniunea Europeană

⁴ Regulamentul (CE) Nr. 1182/2007 al Consiliului din 26 September 2007

⁵ Organizația Mondială a Comerțului

Totuși, în pofida acestor avantaje pe termen scurt, pe termen lung costul protejării producătorilor autohtoni este plătit de consumatori din cauza prețurilor mai mari la produse, precum și a diversității și calității mai scăzute a acestora⁶. Totodată, aceasta camuflează problemele de competitivitate a producătorilor moldoveni, care sunt destul de vulnerabili la eliminarea taxelor vamale la importuri odată cu implementarea viitoarei ZLSAC, aflată la moment la etapa de negocieri.

În concluzie, regulile de joc în comerțul bilateral cu Uniunea Europeană sunt favorabile țării noastre, cel puțin din 2 considerente: (i) aceasta își rezervă dreptul de a menține o anumită perioadă de timp barierele tarifare pentru importurile din UE, protejând astfel producătorii autohtoni și, în special, cei agricoli, și (ii) preferințele comerciale acordate, prin intermediul condiționalităților stabilite, motivează autoritățile de la Chișinău să implementeze reformele necesare în vederea ajustării economiei la normele UE. Cele mai mari provocări în acest sens țin de respectarea de către firmele moldovenești a standardelor comunitare de calitate (în special cele sanitare și fitosanitare pentru produsele agricole), precum și cerințele înalte stabilite de comercianții cu amănuntul din UE (în special cerințele privind ambalarea și aspectul exterior al produselor). Problema respectivă este deosebit de acută în cazul sectorului agroalimentar, care este cel mai sensibil la liberalizarea comerțului cu Uniunea Europeană din cauza competitivității scăzute și a nivelului relativ înalt de protecție din partea statului prin intermediul taxelor de import.

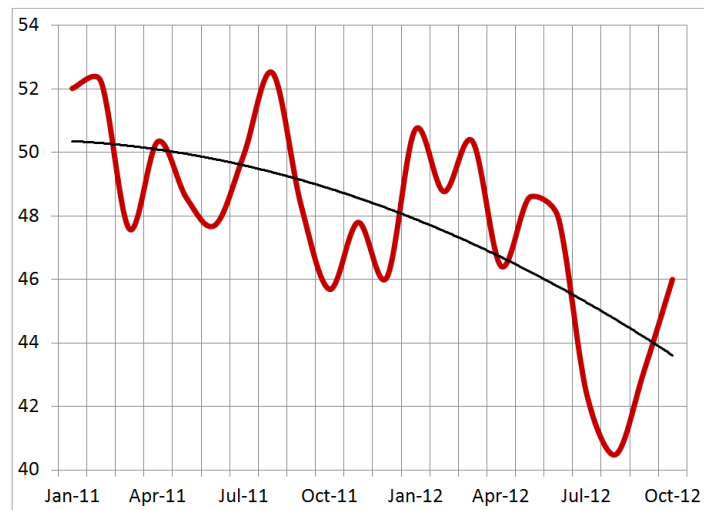
OSCILAREA COMERȚULUI ÎNTRE UE ȘI CSI. CE SCHIMBĂRI MAJORE A ADUS ANUL 2012?

Începând cu anul 2006, Uniunea Europeană a fost, în mod constant, principalul partener al Republicii Moldova în derularea exporturilor. Acest fapt a fost determinat cel puțin de 3 factori: (i) embargoul vinicol impus de Rusia în martie 2006 a motivat producătorii autohtoni să-și încerce forțele pe piața UE, care deși impune cerințe mult mai dure, oferă o previzibilitate și rentabilitate mai înaltă față de CSI; (ii) eliminarea graduală de către UE a taxelor vamale la importul produselor originare din Republica Moldova, în cadrul sistemelor de preferințe SPG, SPG+ și PCA, discutate în capitolul precedent; și (iii) efectul aritmetic al aderării României și Bulgariei la UE Din 2008, importanța pieței comunitare pentru economia moldovenească a crescut și mai mult odată cu dezvoltarea unor ramuri industriale orientate strict spre această piață (ex: mașini, aparate și echipamente electrice și părți ale acestora).

⁶ Simulările pe baza unui model de Echilibru General Aplicat relevă faptul că în rezultatul implementării Acordului de Comerț Liber Aprofundat și Cuprinzător prețurile de consum vor scădea substanțial (V. Prohnițchi „Compararea strategică a opțiunilor integraționiste ale Republicii Moldova: Integrarea economică aprofundată și cuprinzătoare cu UE versus aderarea la Uniunea vamală Rusia-Belarus-Kazahstan”, Expert-Grup, 2012).

Totuși, pe parcursul anului 2011 și, în special, 2012, se observăm o diminuare graduală a ponderii exporturilor moldovenești spre UE în total exporturi (Figura 1).

FIGURA 1. PONDEREA EXPORTURILOR MOLDOVENEȘTI SPRE ȚĂRILE UE ÎN TOTAL EXPORTURI, %

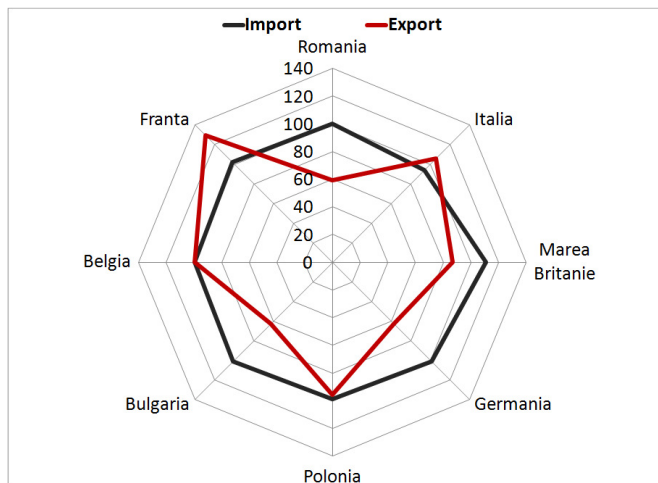

Sursa: BNS

Astfel, după primele 10 luni ale anului curent, volumul exporturilor spre UE a diminuat cu 5.5%, în timp ce cele spre CSI au crescut cu 5.2%, f-a-p. Tendința respectivă este caracteristică și celor mai importante 10 produse exportate spre UE și CSI. În cazul UE, acestea dețin o pondere de circa 80% din exporturile pe piața comunitară și sunt reprezentate, în mare parte, de produse cu un nivel mai înalt de prelucrare, multe din care fac parte din lanțuri transfrontaliere de producere (ex: mașini și aparate electrice, încălțăminte și accesorii, mobilă și părți ale ei, grăsimi și uleiuri vegetale etc.). Cele mai importante 10 produse comercializate pe piața CSI dețin o pondere de circa 70% din totalul exporturilor spre această piață și au un grad mai scăzut de procesare (ex: legume și fructe, băuturi, fire, țesături și alte articole textile etc.).

Este important faptul că scăderea exporturilor moldovenești spre piața comunitară nu a corelat cu o tendință similară în fluxul importurilor totale ale UE. Astfel, exporturile Moldovei spre EU au diminuat cu un ritm net superior față de cel al răcirii cererii pentru bunurile de import pe această piață. Prin urmare, un motiv temeinic de îngrijorare ține de diminuarea pozițiilor producătorilor moldoveni pe principalele piețe de desfacere din UE. Figura 2 denotă faptul că după primele 3 trimestre ale anului curent, ratele de creștere a exporturilor Moldovei spre România, Germania, Marea Britanie și Bulgaria au fost net inferioare volumului total de importuri ale acestor țări. Pe piețele Italiei și Franței pozițiile exportatorilor moldoveni s-au consolidat, însă într-o măsură neînsemnată față de pozițiile pierdute pe piețele menționate anterior. Evident, datele disponibile la moment sunt agregate și nu permit o analiză riguroasă a poziției Moldovei pe diverse tipuri de produse. Totuși, discrepanțele atestate reprezintă un motiv temeinic de îngrijorare pentru autoritățile de la Chișinău.

FIGURA 2. EXPORTURILE MOLDOVEI SPRE PRINCIPALELE ȚĂRI-PARTENERE DIN UE ȘI IMPORTURILE TOTALE ALE ACESTORA DUPĂ PRIMELE 3 TRIMESTRE 2012, CREȘTERE F-A-P, %

Sursa: Calculule autorului în baza datelor BNS și Eurostat

În continuare vom estima la nivel de sectoare dacă declinul exporturilor moldovenești spre UE observat în ultimele luni a fost cauzat de reorientarea producătorilor autohtoni spre piața CSI unde standardele de calitate nu sunt atât de drastice, iar situația economică este mai bună. În acest scop vom utiliza un indicator care va aproxima substituția exporturilor de la UE spre CSI⁷. Acesta are la bază ipoteza că în cazul reorientării producătorilor unui anumit bun de la piața comunitară la cea răsăriteană, ponderea produsului respectiv în structura exporturilor spre CSI va crește, iar în cea a exporturilor spre UE – va diminua. Indicatorul este construit în felul următor:

$$(\sigma_i)^8 = \frac{\theta_{t,i}^{UE} / \theta_{t-4,i}^{UE}}{\theta_{t,i}^{CSI} / \theta_{t-4,i}^{CSI}},$$

$$\text{unde } \theta_{t,i}^{UE} = \frac{X_{i,t}^{UE}}{X_{total}} \text{ și } \theta_{t,i}^{CSI} = \frac{X_{i,t}^{CSI}}{X_{total}}$$

σ_i – indicele de substituție a exporturilor între piața UE și CSI pentru produsul i .

$\theta_{t,i}^{UE}$ și $\theta_{t,i}^{CSI}$ - ponderea exporturilor spre UE ($X_{i,t}^{UE}$) și, respectiv CSI ($X_{i,t}^{CSI}$) în total exporturi (X_{total}) a produsului i , în perioada t .

⁷ Nu am putut utiliza indicatorul de bază de substituție a exporturilor deoarece la moment nu există date disponibile despre prețurile exporturilor indiferent de nivelul de dezagregare, pentru trimestru 3 a anului curent.

⁸ Utilizăm ponderi și nu valori absolute pentru a evita șocurile comune tuturor grupelor de produse exportate spre UE și CSI. Spre exemplu, exporturile de mere spre UE ar putea crește și din cauza aprecierii monedei EURO față de leul moldovenesc. Însă, ponderea acestui produs, cel mai probabil, va rămâne neschimbată deoarece efectul respectiv este simțit pentru toate produsele exportate spre UE, fapt ce duce la creșterea generală a exporturilor pe această piață. Prin urmare, pentru a depista mai exact efectul de substituție a pieței UE cu cea a CSI, vom utiliza ponderea fiecărui produs în total exporturi în aceste direcții.

$\theta_{t-4,i}^{UE}$ și $\theta_{t-4,i}^{CSI}$ - ponderea exporturilor spre UE ($X_{i,t}^{UE}$) și, respectiv CSI ($X_{i,t}^{CSI}$) în total exporturi (X_{total}) a produsului i , în perioada $t-4$ (trimestrul corespunzător din anul precedent).

Astfel, dacă $\sigma_i < 1$ putem concluziona că pentru produsul i o bună parte din exportatori au trecut de pe piața UE la CSI, iar dacă $\sigma_i > 1$ - avem situația inversă. Totodată, deoarece putem avea situații în care σ_i poate fi mai mic ca unu în cazul în care ponderea exporturilor spre UE nu se modifică, dar în schimb crește ponderea exporturilor spre CSI, vom elimina grupele de produse a căror pondere în total exporturi a diminuat sau a crescut concomitent pe ambele piețe. Deci, vom considera doar produsele unde se observă în mod clar o diminuare a ponderii în exporturile spre UE în paralel cu majorarea acesteia în exporturile spre CSI, sau viceversa. Prin urmare, dacă ponderea grăsimilor și uleiurilor vegetale în exporturile Moldovei spre UE a diminuat pe parcursul a primelor 3 trimestre cu 50.7%, în timp ce ponderea acestui produs în exporturile spre CSI a crescut cu 69.4%, putem intui un efect de substituție a pieței comunitare cu cea a CSI pentru produsul respectiv.

Indicele a fost estimat pentru fiecare categorie de produse, conform clasificării CSCI, pentru trimestrul 3, 2012 – perioada în care exporturile spre CSI au depășit vizibil cele spre UE. Rezultatele estimărilor confirmă tendințele ilustrate în figurile anterioare: pentru circa 45% din exporturile spre piața comunitară, ponderea în total exporturi a diminuat, în timp ce ponderea exporturilor spre CSI a crescut ($\sigma < 1$). În același timp, situația inversă este observată la o pondere infimă de exporturi. Restul au înregistrat concomitent o majorare sau o diminuare a ponderii în exporturile spre UE și CSI și, respectiv, nu sunt relevante pentru analiza nivelului de substituție între piețe.

Prin urmare, diminuarea recentă a exporturilor spre UE este asociată, într-o anumită măsură, cu un proces de substituție a acestei piețe cu țările CSI. Evident, nu putem concluziona exact despre magnitudinea acestui proces, având în vedere insuficiența datelor mai dezagregate, precum și simplitatea metodologică. Totuși, deoarece la circa jumătate din exporturile spre UE ponderea categoriilor de produse în total exporturi a diminuat, în timp ce ponderea acestor produse în exporturile spre CSI a crescut, putem concluziona că procesul de reorientare a producătorilor moldoveni de la piața UE la CSI a căpătat contur pe parcursul trimestrului 3 a anului curent.

Principalele produse unde se observă substituția pieței comunitare cu CSI sunt prezentate în tabelul 1. Evident, cea mai importantă contribuție la diminuarea exporturilor spre UE aparține categoriei de produse „îmbrăcăminte și accesorii”, care în trimestrul 3 a constituit circa o pătrime din total exporturi orientate spre această piață. În volum absolut aceasta a diminuat cu 14,2% f-a-p, în timp ce exporturile spre CSI au crescut tocmai cu 49,4% f-a-p. O altă categorie importantă de produse exportate spre UE – încălțăminte – a înregistra un declin și mai pronunțat (-52,1%), în timp ce pe piața CSI s-a majorat, deși neînsemnat (+1,1%). Ambele produse sunt exportate, într-o proporție importantă, în regim de prelucrare activă, care, de obicei, constă în importul materiei prime, prelucrarea acesteia și livrarea

acesteia firmei comanditare din UE. Deci, firmele respective activează în baza contractelor stabilite pe perioade relativ lungi de timp, iar încheierea de noi contracte necesită ceva timp. Prin urmare, este încă prematur să afirmăm că acești exportatori se reorientează de pe piața UE spre CSI. Totuși, datele disponibile la moment și tendințele conturate la principalele categorii de produse exportate pe aceste piețe relevă apariția primelor premise care ar putea marca începutul procesului respectiv de substituție a piețelor de desfacere.

TABEL 1. PRODUSELE A CĂROR PONDERE ÎN TOTAL EXPORTURI SPRE UE A DIMINUAT ÎN PARALEL CU MAJORAREA PONDERII SPRE CSI ȘI CREȘTEREA ACESTORA ÎN TRIMESTRUL 3, F-A-P

Cod CSCI	Denumirea grupei de mărfuri	Creșterea exporturilor spre UE	Creșterea exporturilor spre CSI
04	Cereale și preparate pe bază de cereale	-69,6%	+7,5%
28	Minereuri metalifere și deșeuri de metale	-57,9%	+417,6%
84	Îmbrăcăminte și accesorii	-14,2%	+49,4%
85	Încălțăminte	-52,1%	+1,1%
66	Articole din minerale nemetalifere	-40,4%	+8,1%
42	Grăsimi și uleiuri vegetale	-50,7%	+69,4%

Sursa: Calculele autorului în baza datelor BNS

CÂT DE INTEGRATĂ ECONOMIC CU UE ESTE MOLDOVA ACUM FAȚĂ DE ANII PRECEDENȚI? ESTIMĂRI ECONOMETRICE

Deși reorientarea unor exportatori de pe piața comunitară spre CSI este, cu siguranță, un motiv de îngrijorare, o problemă mult mai fundamentală ține de factorii determinanți ai acestor procese. Astfel, este mult mai important să stabilim dacă tendințele conturate au la bază problema competitivității scăzute a producătorilor autohtoni pe piața UE sau constituie un efect natural al răcirii cererii pe această piață drept rezultat al crizei economice curente⁹. Prin urmare, ne întoarcem la întrebarea fundamentală abordată în acest studiu: este diminuarea mult mai pronunțată a exporturilor spre UE o problemă de conjunctură mai mult externă sau, mai curând, internă? Pentru a răspunde la această întrebare, vom compara nivelul de elasticitate a exporturilor moldovenești spre UE la fluctuațiile economiei din această regiune în 2 perioade de timp: 2007-2009 și 2010-2012 (trimestrul 3). În așa mod vom testa ipoteza dacă economia moldovenească, în ultima perioadă, a devenit mai puțin ancorată în cea a Uniunii Europene sub aspectul exporturilor de bunuri.

În acest sens, vom estima un model gravitațional, pe larg utilizat în analiza comerțului internațional¹⁰. Ideea de bază constă în faptul că volumul schimburilor comerciale între 2 țări este mai mare cu cât economiile acestora, măsurate prin PIB, sunt mai mari, iar distanța dintre acestea – mai mică. Conceptul respectiv a fost adaptat la obiectivul prezentului studiu. Prin urmare, modelul gravitațional utilizat estimează influența fluctuațiilor

⁹ La finele trimestrului 3 al anului curent, economia Uniunii Europene a înregistrat al doilea trimestru consecutiv o creștere negativă a PIB-ului f-a-p, fapt ce sugerează intrarea acesteia în faza de recesiune.

¹⁰ Anderson, J. E. (1979). "A theoretical foundation for the gravity equation". American Economic Review 69, 1, 106-116

economice din principalele țări partenere din UE asupra exporturilor moldovenești spre aceste piețe (Tabel 2), precum și distanța dintre Chișinău și capitalele țărilor respective.

Tabel 2. Țările analizate și ponderea acestora în total exporturi spre UE

Țara	Ponderea, %
România	36,8
Italia	17,5
Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord	9,9
Germania	8,6
Polonia	8,3
Bulgaria	4,4
Belgia	1,1
Franța	0,7

Sursa: BNS

Pentru a asigura o mai bună specificare a modelului gravitațional am inclus un indicator sintetic de ariditate, calculat după următoarea formulă:

$$\text{Indicele de ariditate}^{11} = \frac{\sum_{i=1}^4 \text{Temperatura medie a aerului (aprilie – iulie)}}{\sum_{i=1}^6 \text{Cantitatea de precipitații (ianuarie – iunie)}}$$

Totodată, am inclus o variabilă binară pentru România care este principalul partener comercial din UE al țării noastre, schimburile comerciale fiind facilitate grație proximității teritoriale (frontieră comună) și lipsei barierelor lingvistice. Adicional, am luat în calcul efectul fluctuațiilor ratei de schimb a monedei naționale care, în mod evident, influențează prețurile produselor autohtone pe piețele străine, precum și influențează veniturile exprimate în lei ale firmelor exportatoare. Inițial, am inclus rata de schimb a leului moldovenesc față de moneda euro, având în vedere ipoteza că deprecierea monedei naționale influențează pozitiv exporturile datorită creșterii competitivității prin preț a acestor pe piața comunitară. Totuși, testele au demonstrat că modelul are o specificare mai bună dacă luăm în calcul volatilitatea parității EURO/MDL, măsurată prin deviația standard a acesteia.

Prin urmare, specificarea formalizată a modelului gravitațional este:

$$\text{Exp}_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 \text{PIB}_{i,t} + \beta_2 \text{dist}_i + \beta_3 \text{arid}_t + \beta_4 \text{ro} + \beta_5 \text{e_stdev} + u_{i,t},$$

unde:

$\text{Exp}_{i,t}$ – volumul exporturilor Republicii Moldova spre fiecare din țările analizate, exprimate în dolari SUA și logaritmate

$\text{PIB}_{i,t}$ – Produsul Intern Brut a fiecărei țări analizate, exprimat în dolari SUA și logaritmat

¹¹ Au fost selectate perioadele aprilie – iulie pentru temperatura medie a aerului și ianuarie – iunie pentru cantitatea de precipitații deoarece producția agricolă depinde anume de aceste luni.

$dist_i$ - Distanța dintre Chișinău și capitalele țărilor analizate, exprimată în km și logaritmată

$arid_t$ – Indicele de ariditate

ro – Variabilă binară care are valoarea 1 pentru România și 0 pentru celelalte țări

e_stdev – Deviația standard a parității EURO/MDL

Modelul este estimat în baza datelor ajustate sezonier, cu frecvență trimestrială, pentru 2 perioade: 2007-2009 și 2010-2012 până în trimestrul trei. Cel mai mult suntem interesați de parametrul β_1 în baza căruia vom putea compara elasticitatea exporturilor moldovenești la fluctuațiile PIB-ului din țările UE în ambele perioade. Astfel, dacă valoarea acestuia este mai mare pentru perioada 2007-2009 în comparație cu 2010-2012 putem concluda faptul că în ultima perioadă sectoarele economice orientate spre export au devenit mai puțin ancorate în economia UE.

Modelul gravitațional a fost estimat în baza a 3 metode diferite care sunt pe larg utilizate în analiza datelor panel: (i) „pooled OLS”, (ii) „fixed effects” și (iii) „random effects” (Tabel 3). Ultimei metode a fost acordată preferință, având în vedere că testele de rigoare sugerează faptul că aceasta asigură cele mai credibile și eficiente rezultate¹².

TABEL 3. SUMARUL REZULTATELOR ÎN URMA ESTIMĂRII MODELULUI GRAVITAȚIONAL

	Pooled OLS		Fixed Effects		Random Effects	
	2007-2009	2010-2012	2007-2009	2010-2012	2007-2009	2010-2012
PIB	0,65***	0,67**	-0,1	1,44***	0,28*	0,97***
Distanța	-1,54**	-1,6*	-0,8	-4,78***	-0,66	-2,29**
Ariditate	-1,36	1,85**	-2,58	1,78**	-1,96**	1,82***
România	1,05*	0,96	-	-	1,58	0,58
Cursul de schimb	0,17	-1,1***	-0,21	-0,7***	-0,19	-0,97***

Sursa: Calculele autorului

Notă: coeficienții marcați cu 3 stelute (***) sunt semnificativi la 99% interval de încredere, cu 2 stelute (**) – la 95%, cu 1 stelută (*) – la 90%. Coeficienții fără stelute nu au nici o valoare explicativă.

În urma estimării modelului, observăm mai multe diferențe majore între coeficienții estimați pentru perioada 2007-2009 și 2010-2012. Astfel, în ultima perioadă factorul dominant care explică variațiile exporturilor moldovenești pe piața comunitară este distanța până la capitala partenerului comercial, în timp ce în perioada 2007-2009 această variabilă a fost nesemnificativă din punct de vedere statistic. Deoarece coeficientul estimat este unul negativ, concludem că cu cât distanța dintre țări este mai mare, cu atât și volumul exporturilor moldovenești pe aceste piețe tinde, în medie, să fie mai mic. Importanța acestui parametru este mult mai înaltă în ultima perioadă având în vedere necesitatea tot mai stringentă de optimizare a costurilor și, respectiv, de menținere a competitivității producătorilor autohtoni pe piața comunitară. Cât privește coeficientul de ariditate, în anii

¹² Ipoteza nulă pentru testul Hausman nu a fost respinsă la un interval de încredere de 99%, fapt ce denotă lipsa problemei de endogenitate (componenta erorii nu este corelată cu careva variabile explicative). Prin urmare, metoda „random effects” este mai eficientă decât „fixed effects”. Totodată, testul Breusch-Pagan LM sugerează corelării între termenii erorii și, prin urmare, „random effects” este mai potrivit decât „pooled OLS”.

2007-2009 acesta are o valoare intuitivă (negativă), sugerând faptul că exporturile moldovenești spre UE tind să fie mai mici odată cu creșterea nivelului de ariditate. Situația este complet inversă în perioada 2010-2012, pentru care coeficientul are o valoare pozitivă. Aceasta ar putea fi explicat de faptul că, pe de o parte, efectele secetei din 2012 încă nu au fost în totalitate cuprinse de perioada analizată; pe de altă parte, având în vedere faptul că anul curent a fost unul secetos și pentru țările din regiune, creșterea indicelui de ariditate este asociat cu creșterea prețurilor la produsele agroalimentare de care pot beneficia mulți exportatori. Altă variabilă statistic semnificativă inclusă în model este fluctuația cursului de schimb EURO/MDL care, în mod intuitiv, are un impact negativ asupra exporturilor moldovenești spre UE.

Totuși, cea mai importantă diferență între perioadele analizate ține de creșterea notabilă a coeficientului de elasticitate a exporturilor moldovenești la situația economică din UE. Astfel, dacă în 2007-2009, o creștere cu 1 p.p. în PIB-ul țărilor analizate contribuia cu doar 0,28 p.p. la creșterea exporturilor spre aceste piețe, atunci în perioada 2010-2012 această contribuție este de 0,97 p.p. Acest rezultat al modelului gravitațional sugerează faptul că dinamica negativă din ultimele luni a activității de export a firmelor moldovenești spre UE a fost determinată, preponderent, de înrăutățirea conjuncturii economice de pe piața comunitară, unde criza economică treptat capătă proporții mai mari. Spre exemplu, România și Italia, care absorb peste jumătate din exporturile moldovenești din UE, la finele trimestrului 3 au înregistrat creșteri negative ale PIB-ului (-0,8% și, respectiv, -2,4%). Aceste tendințe nu au avut cum să nu afecteze în mod corespunzător și cererea de pe aceste piețe pentru produsele moldovenești.

LA CE TREBUIE SĂ NE AȘTEPTĂM ÎN VIITORUL APROPIAT? PROGNOZE PRIVIND EXPORTUL SPRE UE ȘI CSI

În continuare vom prognoza fluxurile de export spre UE și CSI pentru finele anului 2012 și 2013, în baza unui model structural vectorial autoregresiv (SVAR). Din start trebuie să subliniem dificultatea oricăror prognoze în contextul actualei incertitudini ce caracterizează mediul macroeconomic, atât la nivel regional, cât și mondial. Spre exemplu, volatilitatea exporturilor măsurată prin deviația standard pentru primele 3 trimestre din anul curent este mai mare cu 7% față de aceeași perioadă a anului precedent, principala contribuție aparținând exporturilor în UE unde volatilitatea a crescut tocmai cu 45% f-a-p. Cauza ține de repercusiunile crizei datoriilor suverane din zona euro care au dus la răcirea cererii externe și a activității economice în general, precum și incertitudinea privind efectele politicilor economice, fiscale și monetare menite să atenueze efectele acestei crize.

Pentru început vom descrie pe scurt cele mai importante particularități ale modelului econometric utilizat pentru derivarea prognozelor privind exporturile Moldovei spre UE și CSI. Modelul are la bază următoarele ipoteze:

- Volumul exporturilor în ambele regiuni este determinat de activitatea economică din regiunile respective măsurate prin Produlul Intern Brut, precum și de cursul de schimb al monedei naționale față de dolarul SUA, volumele de importuri din aceste regiuni și indicele prețurilor mondiale la produsele alimentare. Astfel, exporturile depind de cererea externă, prețurile produselor exportate exprimate în valută străină, importurile de materie primă și nivelul general al prețurilor la produsele alimentare pe piețele externe. Ultimul factor încorporează și efectele condițiilor climaterice, având în vedere faptul că anii secetoși sunt asociați cu creșterea mai rapidă a indicelui prețurilor mondiale la produsele alimentare.
- Cursul de schimb al monedei naționale față de dolarul SUA este determinat de exporturile spre și importurile din UE și CSI, precum și de valorile cursului de schimb din perioadele precedente.
- PIB-urile CSI și UE sunt interdependente și mai depind de valorile acestora din perioadele precedente și prețurile mondiale la produsele alimentare.

Definirea formalizată a modelului este următoarea:

Ecuția 1: $l_exp_sa_ue_t = \alpha_1 + \sum_{i=1}^4 \beta_{11} l_exp_sa_ue_{t-i} + \sum_{i=1}^4 \beta_{12} l_gdp_ue_{t-i} + \sum_{i=1}^4 \beta_{13} l_e_{t-i} + \sum_{i=1}^4 \beta_{14} l_imp_ue_{t-i} + \beta_{15} food_t + \beta_{16} trend_t + u_1$

Ecuția 2: $l_exp_sa_csi_t = \alpha_2 + \sum_{i=1}^4 \beta_{21} l_exp_sa_csi_{t-i} + \sum_{i=1}^4 \beta_{22} l_gdp_csi_{t-i} + \sum_{i=1}^4 \beta_{23} l_e_{t-i} + \sum_{i=1}^4 \beta_{24} l_imp_csi_{t-i} + \beta_{25} food_t + \beta_{26} trend_t + u_2$

Ecuția 3: $l_e_t = \alpha_3 + \sum_{i=1}^4 \beta_{31} l_exp_sa_ue_{t-i} + \sum_{i=1}^4 \beta_{32} l_exp_sa_csi_{t-i} + \sum_{i=1}^4 \beta_{33} l_imp_sa_ue_{t-i} + \sum_{i=1}^4 \beta_{34} l_imp_sa_csi_{t-i} + \sum_{i=1}^4 \beta_{35} l_e_{t-i} + \beta_{36} trend_t + u_3$

Ecuția 4: $l_gdp_ue_t = \alpha_4 + \sum_{i=1}^4 \beta_{41} l_gdp_ue_{t-i} + \sum_{i=1}^4 \beta_{42} l_gdp_csi_{t-i} + \beta_{43} food_t + \beta_{44} trend_t + u_4$

Ecuția 5: $l_gdp_csi_t = \alpha_5 + \sum_{i=1}^4 \beta_{51} l_gdp_csi_{t-i} + \sum_{i=1}^4 \beta_{52} l_gdp_ue_{t-i} + \beta_{53} food_t + \beta_{54} trend_t + u_5$

Ecuția 6: $l_imp_ue_t = \alpha_6 + \sum_{i=1}^4 \beta_{61} l_imp_ue_{t-i} + \sum_{i=1}^4 \beta_{62} l_gdp_ue_{t-i} + \beta_{63} food_t + \beta_{64} trend_t + u_6$

Ecuția 7: $l_imp_csi_t = \alpha_7 + \sum_{i=1}^4 \beta_{71} l_imp_csi_{t-i} + \sum_{i=1}^4 \beta_{72} l_gdp_csi_{t-i} + \beta_{73} food_t + \beta_{74} trend_t + u_7$

Unde:

$l_exp_sa_ue_t$ – volumul exporturilor moldovenești spre UE exprimate în dolari SUA, serie ajustată sezonier, logaritmi naturali, în perioada t

$l_exp_sa_csi_t$ – volumul exporturilor moldovenești spre CSI exprimate în dolari SUA, serie ajustată sezonier, logaritmi naturali, în perioada t

l_e_t – rata de schimb a leului moldovenesc față de dolarul SUA, logaritmi naturali, în perioada t

$l_gdp_ue_t$ - PIB-ul UE în prețuri curente exprimat în dolari SUA, serie interpolată din frecvență trimestrială în cea lunară și ulterior ajustată sezonier, logaritmi naturali, în perioada t

$l_gdp_csi_t$ - PIB-ul CSI în prețuri curente exprimat în dolari SUA, serie interpolată din frecvență trimestrială în cea lunară și ulterior ajustată sezonier, logaritmi naturali, în perioada t

$l_imp_ue_t$ - volumul importurilor moldovenești din UE exprimate în dolari SUA, serie ajustată sezonier, logaritmi naturali, în perioada t

$l_{imp_csi_t}$ - volumul importurilor moldovenești din CSI exprimate în dolari SUA, serie ajustată sezonier, logaritmi naturali, în perioada t

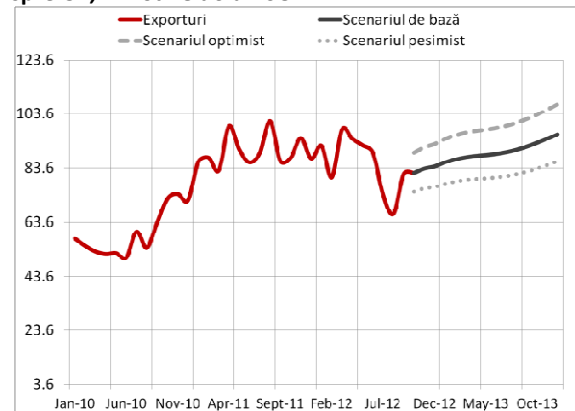
$food_t$ – indicele prețurilor mondiale la alimente, exprimat în %, în perioada t .

$trend_t$ – trendul liniar

Modelul este estimat pentru perioada 2005-2012 (septembrie) cu frecvența lunară. Toate variabilele sunt endogene, fiind definite în cadrul modelului. Excepție face indicele prețurilor mondiale la alimente care este o variabilă exogenă, fiind definite în afara modelului. Prin urmare, pentru prognozarea exporturilor modelul a fost populat cu prognoza indicelui prețurilor mondiale la produsele alimentare în baza unui model ARIMA sezonier. Totodată, am inclus și trendul liniar în calitate de variabilă deterministică pentru a asigura o specificare mai bună a modelului.

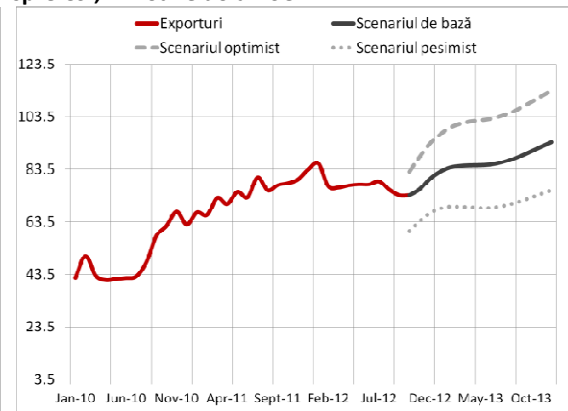
Rezultatele prognozei exporturilor Moldovei spre UE și CSI sunt prezentate în Figura 3 și Figura 4:

Figura 3. Evoluția și prognoza exporturilor Moldovei spre UE, milioane dolari SUA

Sursa: Calculele autorului

Figura 4. Evoluția și prognoza exporturilor Moldovei spre CSI, milioane dolari SUA

Sursa: Calculele autorului

Astfel, conform scenariului de bază la finele anului curent exporturile moldovenești în UE vor diminua cu circa 6%-7%, în timp ce cele spre CSI vor crește cu circa 2%-3%, f-a-p. Cauza constă în repercusiunile crizei datoriilor suverane din zona euro care deja la finele trimestrului 3 a cauzat diminuarea PIB-ului în majoritatea țărilor-membre ale UE. Totuși, pentru anul 2013 ne așteptăm la o ranversare a tendinței negative urmărite din toamna anului precedent, grație recuperării economice anticipate, precum și a bazei de comparație mai mici. Prin urmare, la finele anului 2013 exporturile Moldovei spre UE sunt prognozate să crească cu circa 5%-6%, iar cele spre CSI - cu circa 8%-9%-10%, f-a-p. Trebuie să remarcăm și faptul că aceste prognoze corelează și cu estimările noastre privind dinamica creșterii PIB-ului expuse în ultima ediție a publicației periodice „Analiza Creșterii Economice în Moldova (MEGA)13”: pentru anul curent PIB-ul urmează să crească cu doar 0.5%, în timp ce pentru

¹³ MEGA - Analiza Creșterii Economice în Moldova, nr.7, 2012

2013 creșterea prognozată este de 3,5%, f-a-p. Evident, principala ipoteză care stă la baza acestor prognoze constă în recuperarea economiilor din regiune în a doua jumătate a anului 2013 drept urmare a politicilor de stabilizare economică implementate în majoritatea țărilor, precum și a diminuării bazei de comparație care cauzează efectul aritmetic de creștere. În cele din urmă, prognozele relevă faptul că exporturile totale ale Moldovei spre UE vor devansa ușor pe cele spre CSI (cu circa 3%-4%).

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI DE POLITICI

În concluzie, rezultatele estimării modelului gravitațional ne permit să interpretăm mai exact recenta tendință negativă a exporturilor moldovenești spre piața comunitară, aceasta fiind determinată preponderent de conjunctura externă asociată cu repercusiunile crizei economice asupra cererii din UE. Evident, problema competitivității produselor moldovenești încă persistă, în special din cauza adoptării anevoioase a standardelor europene de calitate și a altor probleme instituționale specifice economiei moldovenești pe parcursul întregii perioade de tranziție. Însă, înrăutățirea situației economice din UE este totuși principalul factor care explică dinamica negativă a activității de export a firmelor din Moldova din ultimele luni. Prin urmare odată cu ameliorarea situației economice din UE anticipată pentru a doua jumătate a anului 2013, piața comunitară va redeveni principala piață de desfacere pentru exportatorii moldoveni.

Mai mult decât atât, modelul gravitațional estimat relevă o creștere a elasticității exporturilor moldovenești la fluctuațiile economice din UE pentru perioada 2010-2012 față de 2007-2009. Acest fapt, pe de o parte denotă o ancorare mai profundă a activității de producție a firmelor autohtone în economia UE, fiind un aspect pozitiv în contextul negocierilor privind constituirea Zonei de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător dintre țara noastră și UE; însă pe de altă parte, în contextul situației economice dificile și care treptat se agravează din această regiune, creșterea interdependenței exporturilor moldovenești de economia UE implică și riscuri mai mari pentru țara noastră. Pentru a minimiza riscurile și maximiza beneficiile creșterii integrării economice europene, propunem următoarele recomandări-cheie:

- Ultimele tendințe negative privind exporturile moldovenești spre piața comunitară nu pot servi drept motiv pentru încetinirea procesului de constituire a viitoarei ZLSAC dintre UE și țara noastră. Din contra, ancorarea mai pronunțată a exportatorilor moldoveni pe piața comunitară necesită accelerarea procedurilor de ajustare a cadrului instituțional autohton la cel european.
- Principala condiție pentru stimularea competitivității producătorilor autohtoni este sporirea investițiilor în baza tehnico-materială a acestora. Prin urmare, este necesară îmbunătățirea substanțială a climatului investițional autohton și facilitarea transferului de know-how tehnologic în economia moldovenească. În acest sens sunt

necesare acțiuni în vedere eliminării barierelor administrative redundante care împiedică desfășurarea afacerilor, reformarea justiției, protejarea mai eficientă a drepturilor de proprietate a acționarilor (în special a celor minoritari) și creșterea transparenței privind structurile acționariatelor băncilor comerciale. Anume în rezultatul eficientizării proceselor de producție și conformării depline cu standardele europene de calitate, vor putea fi maximizate beneficiile și minimizate costurile creșterii nivelului de ancorare a economiei moldovenești în cea comunitară.

- Având în vedere faptul că standardele UE de calitate constituie principala barieră pentru accesul producătorilor moldoveni pe piața comunitară, este necesară îmbunătățirea substanțială a infrastructurii calității, cu un accent sporit pe adoptarea standardelor sanitare și fitosanitare pentru mărfurile agroindustriale moldovenești. În special aceasta ține de produsele de origine animalieră care, la moment, nu pot fi comercializate în UE.
- Facilitarea accesului la surse financiare este crucială pentru asigurarea competitivității exportatorilor moldoveni pe piața comunitară. Prin urmare, este necesară o concurență mai intensă dintre sectorul financiar bancar și cel nebancar, care ar permite diminuarea costului creditelor bancare și ar extinde spectrul opțiunilor alternative de finanțare. Totodată, în vederea atenuării riscurilor suportate de creditori la acordarea finanțării, autoritățile trebuie să simplifice substanțial procedurile de executare a gajului în cazul falimentului debitorului.
- Modelul gravitațional a demonstrat că în ultima perioadă principalul factor care afectează volumul exporturilor moldovenești pe piața UE este distanța față de piața de destinație. Prin urmare, modernizarea infrastructurii drumurilor va avea un impact esențial asupra diminuării costurilor de transport și a eficientizării transportului de mărfuri, fapt ce va contribui pozitiv la stimularea competitivității externe exportatorilor moldoveni. Necesitatea îmbunătățirii infrastructurii rutiere este și mai acută în cazul țării noastre unde accesul la transportul maritim este limitat, iar peste 90% din drumuri sunt într-o stare proastă. Drept rezultat, costul transportării unui container este cu circa 36% mai mare, iar durata de transport este de două ori mai mare față de România¹⁴ Prin urmare, investițiile în acest domeniu au un important efect de multiplicare la nivelul întregii economii.
- Barierele administrative în calea dezvoltării comerțului și a afacerilor în general necesită a fi reduse substanțial. Spre exemplu, potrivit raportului Băncii Mondiale „Doing Business 2013”, timpul mediu pentru export este de 32 de zile, în timp ce media în Europa de Est și Asia Centrală este de 26 zile, iar în OCDE – de 10 zile. Totodată, mare majoritatea a timpului (20 de zile) exportatorii irosesc pe pregătirea documentelor. Prin urmare, atât numărul de acte necesită a fi optimizat, cât și timpul necesar pentru perfectarea acestora.

¹⁴ Conform raportului Băncii Mondiale „Doing Business 2013”